

jom slovenski etnokoreografi pristupaju svom izdavačkom radu, i želju da publikacije budu pristupačne što širem broju čitaoca ne samo kod nas nego i u svijetu. Predgovori i završne napomene prevedeni su na engleski te obje knjige mogu poslužiti i stranom čitaocu.

Fotografske ilustracije izvedene su na ovaj način: članovi ljubljanskog studentskog društva »France Marolt«, obučeni u narodne nošnje, prikazuju različite faze pojedinih plesova. Tako se dobiva jasnija predodžba o prostornim značajkama plesa, ali se mogu potkrasti i detalji, koji ne odgovaraju originalnom seoskom plesanju. Bilo bi veoma dobro kad bi se donijele fotografije snimljene na selu, makar one i ne bile tako jasan prikaz prostornog izvođenja plesa, a izvođači ne bili obučeni u narodne nošnje. Isto vrijedi i za fotografije svirača.

Glasbeno narodopisni institut u Ljubljani namjerava izdati još pet svezaka iz drugih područja Slovenije i tako zaokružili plesnu građu onoga kraja. Time će jugoslavenska folkloristika dobiti vrijedno djelo i to s područja koje je do sada bilo potpuno nepoznato, kad je riječ o narodnim plesovima.

Ivan Ivančan

Internationaler Kongress der Volkserzählforscher in Kiel und Kopenhagen. (19. VIII—29. VIII 1959). Vorträge und Referate. Berlin, Walter de Gruyter & Co., 1961.

Pod gornjim naslovom izišao je, kao suplement časopisa »Fabula«, zbornik predavanja i referata održanih na internacionalnom kongresu istraživača narodnih priča u Kielu i Kopenhagenu. Opsežna knjiga velikog oktava donosi na 474 str. 59 referata istaknutih istraživača narodnih priča. Tu su skupljeni prilozi renomiranih istraživača sa svih strana svijeta. Već kratki statistički pregled priloga može nam pokazati važnost ovoga zbornika. Suradnika ima iz Evrope, Azije, Afrike, Sjeverne i Južne Amerike. Ukupno iz 22 države.

Članci obrađuju najvažnije probleme istraživanja narodnih priča, tako da djelo sadrži teorije o postanku priče, probleme usmene predaje, probleme migracije motiva, monografije o pojedinim pričama, prelaženje priča preko jezičnih barijera; a ima i informativnih članaka o rezultatima rada na terenu, o razvitku i o sadašnjem stanju istraživanja priča u pojedinim državama.

Prvi je članak od Kurta Rankea iz Göttingena, pod naslovom: »Einfache Formen« (str. 1—11). On odaje priznanje Jollesu i njegovu djelu »Einfache Formen« (jednostavni oblici). Ranke drži da je Jollesova zasluga u tome što je pokušao osnovne oblike narodnoga pripovjedačkog blaga klasificirati i determinirati. (Jolles je svrstao prozne oblike narodne poezije u ove skupove: legenda, predaja, mit, zagonetka, izreka, kazus, memorabile, bajka i vic.) Ranke upozorava da su Jolles a s njim i svi drugi koji su se bavili pitanjima »jednostavnih oblika«, dali odgovore samo s literarno-teoretskog stajališta, to jest obradili su formu i rod tih jednostavnih oblika, a trebalo bi »jednostavne oblike« obraditi i s folklornoga stajališta. On smatra da »jednostavni oblici« nisu samo kategorije narodnih pripovijedaka koje se međusobno razlikuju strukturom i

stilom, nego su i izražajni oblici posve određenoga psihomentalnog držanja. »Jednostavni oblici« narodne poezije praoblici su ljudskog izražavanja koji su izrasli iz snova, afekata i iz procesa mišljenja. Svaka od tih vrsta spontani je izražaj čovjekova razračunavanja sa svijetom oko sebe i sa svijetom u sebi. Zato svaka ima svoju vlastitu funkciju. Funkcija je bajke da stvori svijet »višega poretka« i pravednosti, u kojemu se sve ljudske težnje za srećom ispunjuju upravo na savršen način. Funkcija je predaje da daje iskaz o nesmiljenoj borbi čovjekovoj s mračnim silama u sebi i oko sebe, koja uvijek završava traigčnom propašću čovjeka. Funkcija je mita da izrazi ljudsko maštanje o odnosu između ovog i drugog svijeta. Funkcija je šaljive priče (»Schwank«) da sa smijehom prelazi preko svih ljudskih slabosti i mana. Izraz »jednostavni oblik« ne znači primitivni oblik, nego je to po sadržaju i obliku u sebi zatvoren arhitip koji se ne može dalje reducirati. Svaka od tih vrsta slijedi svoje vlastite zakone kompozicije. Priča, predaja i legenda mogu obrađivati isti motiv, ali će ga svaka izgraditi na svoj specifičan način.

S Rankeom polemizira Kurt Schier (München) u svom članku: »Zur Funktion von Volkserzählungen« (str. 370—377). On tvrdi da se pod sistem »jednostavnih oblika« može uglavnom svrstati prozna poezija samo evropskih naroda. Već kod starih istočnih kultura, koje stoje izvan indoevropskoga kruga, nailazi taj sistem na poteškoće, koje postaju još veće nastoji li se sistem »jednostavnih oblika« primijeniti na prozne tvorevine neciviliziranih naroda. On stoga predlaže drugu podjelu koja ne bi svrstavala prozno narodno blago s obzirom na formu, jer se na taj način stvaraju apriorne kategorije, nego s obzirom na funkciju. Prema Schierovu se shvaćanju funkcija priče sastoji u tome da udovolji primarnim duševnim potrebama čovjeka. On navodi šest primjera: 1. potreba da se svijet protumači; 2. potreba da se svijet ispuni mitovima i da se demonizira; 3. potreba da se opće zbivanje usredotoči na pojedince, tako da individuum postane predstavnik cjeline; 4. potreba da se stvori ideal junaka, što može dovesti do kulta heroja; 5. potreba da se stvori neki svijet »višega poretka«; 6. potreba uništavanja i negiranja svijeta »višega poretka«. Preciznim se istraživanjem može, po njegovu mišljenju, broj tih temeljnih potreba i povisiti. Pojedine vrste priča ne zadovoljavaju samo jednu od tih temeljnih potreba, nego se one susreću u svim oblicima narodnih priča u različitoj kombinaciji i u različitoj jačini. Po njegovu se sudu na taj način mogu obuhvatiti i svrstati i oni prozni oblici koji se ne mogu uklopiti u sistem »jednostavnih oblika«.

Max Lüthi (Zürich) »Das Märchen als Gegenstand der Literaturwissenschaft« (str. 161—168). Lüthi postavlja pitanje da li je bajka važna za literarnu teoriju i, obrnuto, da li je literarna teorija važna za bajke. On odgovara pozitivno. Kaže da je bajka jedan od prototipova poezije. Stoga može poslužiti literarnoj teoriji kao uzor, baš kao i Homerovi epovi. Literarni je teoretičar koristan u proučavanju bajke jer je on osvjetljuje s drugog stajališta nego folklorist, pa tako upotpunjuje njezinu sliku.

Jan de Vries (Utrecht) u svom članku »Märchen, Mythos und Mythenmärchen« polazi sa stajališta Jakoba Grimma da se poezija razvila

iz kulta. Bajka i mit da su genetski srodni: bajka je proizašla iz mita, ona je desakralizirani mit. On pretpostavlja da je morala postojati prijelazna forma, tako zvana mitska priča. Primjer takve mitske priče nalazi u egiptskoj priči o Batu i Anupu.

Linda Dégh (Budimpešta) dokazuje u svom članku »Die schöpferische Tätigkeit des Erzählers« (str. 63—73) da je za život i opstanak priče, osim tradicije i sredine, od presudne važnosti i ličnost pripovjedača. Po njezinu mišljenju možemo razjasniti najvažnija pitanja funkcije i geneze narodne pripovijetke ako proučavamo ličnost pripovjedača.

Naročito treba naglasiti da su u krugu istaknutih učenjaka, zauzeli dostojno mjesto i naši istraživači narodnih priča.

Maja Bošković-Stulli (Zagreb) prikazuje u svom članku »Zum heutigen Volkssagen-Erzählen in Jugoslawien« (str. 26—31) kako se u nekim krajevima Jugoslavije još uvijek pričaju stare predaje o vilama, džinovima i o zakopanom blagu; te se predaje na originalan način utkivaju i u suvremeni moderni život. Arheološka istraživanja tumači narod kao traganje za zakopanim blagom i obavlja ih pričama koje izviru iz mašte. Na taj se način pojave realnoga života prepleću s fantastičnim životom narodnih predaja. Sada se na terenu mogu naći klasične tradicionalne predaje o vilama, divovima i o zakopanom blagu, kao i one koje resorbiraju neke tekovine modernog života, ali ih svrstavaju u okvir tradicionalnih motiva; treće su predaje inspirirane sadašnjim događajima, ali još uvijek prožete stilom i duhom stare tradicije.

Milko Matičetov (Ljubljana) »Gefahren beim Aufzeichnen von Volksprosa in Sprachgrenzgebieten« (str. 179—187). Matičetov iznosi i ilustrira primjerima kako u graničnim krajevima, gdje pripovjedač govori dva jezika i svoje priče kazuje na dva jezika, te priče nisu jednake vrijednosti, nego su one na pripovjedačevu jeziku bolje. On upozorava kako je važno da se zapišu priče po mogućnosti na oba jezika ili da se barem označi na kojem je jeziku pričao pripovjedač. Mnogi su sakupljači to propustili i time su znatno otežali rad drugih istraživača.

Ivan Grafenauer (Ljubljana) »Abgerissene Zusammenhänge slowenischer erzählender Lieder mit dem europäischen Norden« (str. 98—104). Grafenauer uspoređuje motive nekih slovenskih legenda s legendama sjevernoevropskih naroda, pa utvrđuje da engleska legendarna balada »St. Stephen and Herod« ima svoju paralelu u slovenskoj legendi, a ta legenda postoji i u Švedskoj i Finskoj. Legenda o Mariji s djetetom na putu, ima svoju paralelu u irskoj legendi. Grafenauer drži da je ta legenda došla iz Irske preko Francuske u Sloveniju.

Vlajko Palavestra (Sarajevo) »Die Volkserzählforschung in Bosnien und in der Herzegowina« (str. 253—256). On ističe kako su Bosna i Hercegovina interesantno područje za istraživanje narodnih priča jer je to područje etnički vrlo raznoliko. Još od predslavenskih su vremena tamo živjeli različiti narodi pa se elementi priča tih romaniziranih prastanovnika susreću još u današnjem kazivanju. Priče Hrvata i Srba oblikuju uglavnom motive evropskih priča, dok su muslimanske priče tješnje

povezane s turskima. Zatim daje podatke o sakupljanju i naučnom proučavanju narodnih priča u Bosni i Hercegovini od Vuka pa do danas.

Branislav Rusić (Skoplje) »Volkserzählungsforschung in Mazedonien« (str. 354—361). Daje podatke o zbirkama i o sakupljačima makedonskih narodnih priča od prvog zapisa god. 1844. do danas. Upozorava na nepristupačnost većine tih zbirki jer su prve objelodanjene u časopisima iz više država. Rusić traži da bi jugoslavenski istraživači izradili bibliografiju zbirki makedonskih narodnih priča, dali ponovo štampati stare i nepristupačne zbirke i snabdjeli ih komentarom i sažetkom na kojem stranom jeziku.

Značajni su još i ovi članci:

Ariane de Félice »Etude Comparative d'un Motif Stylistique International Intervenant dans des Contes Populaires de Types Différents«; Karel Horálek »Hauptprobleme der volkkundlichen Balkanistik«; Agnes Kovács »Probleme bei der Arbeit am ungarischen Märchenkatalog«; Sebastiano Lo Nigro »Tradition et Style du Conte Populaire«; Gyula Ortutay »Begriff und Bedeutung der Affinität in der mündlichen Überlieferung«; Lutz Röhrich »Die Sage vom Herrn der Tiere«; Gisela Schneidewind, »Ein historisches Ereignis des 17. Jahrhunderts in Mecklenburg und seine Überlieferung in der Volkssage«; Jan-Öjvind Swahn, »Aktuelle Arbeitsaufgaben der internationalen Märchenforschung«; Stith Thompson, »Report on the Revision of the Types of the Folktale«; Oldřich Sirovátka, »Der gegenwärtige Stand der tschechnischen Volkserzählung« i drugi.

Začudo, u tom se zborniku ne nalazi nijedan prilog iz SSSR-a. Usprkos tom nedostatku, ovo nam djelo pruža lijep uvid u stanje suvremenog istraživanja narodnih priča.

Mira Sertić

Milko Matičetov, Sežgani in prerojeni človek. Izd. SAZU, Ljubljana 1961.

Ovom je studijom jugoslavenska folkloristička literatura dobila svoju prvu (veoma kasnu) komparativnu monografiju o jednoj narodnoj pripovijetki.

Legendarna pripovijetka o grešniku koji je za pokoru morao sam sebe spaliti, da bi ga zatim djevojka, okusivši ili pomirisavši njegovo neizgorjelo srce, ponovo rodila na svijet, taj put kao sveca, bila je dosad slabo primijećena u naučnoj literaturi mada je poznata na širokom geografskom prostoru (baltijske zemlje, Irska, Francuska, Češka, Mađarska, Jugoslavija, Italija); dosada nije bila uključena ni u Aarne-Thompsonov međunarodni katalog tipova narodnih pripovijedaka (unesena je pod brojem 788 tek u 3. izdanje, izišlo godine 1961, zahvaljujući baš autoru naše monografije).

Matičetovljeva monografija teži za tim da utvrdi porijeklo i smjerove širenja pripovijetke o spaljenom i ponovo rođenom čovjeku. No u traganju za njima zalazi ona na bezbroj drugih putova i puteljaka, koji ponegdje